

Studietur til Göteborg Stift, marts 2015

I 2012 tog det Mellemkirkelige Stiftsudvalg initiativ til, at man i Aalborg Stift skulle have større kendskab til kirkelivet i vores nordiske nabolande, og til det formål blev der arrangeret to studieture: Først en til Oslo i Norge og siden en til Göteborg i Sverige.

I turen deltog 27 personer, der tilsammen repræsenterede 11 ud af stiftets 14 provstier. Der var således en stor geografisk spredning blandt deltagerne. Hovedparten var valgt og finansieret af de lokale provstiudvalg. Vi håber, at dette kan være med til at styrke interessen for mellemkirkeligt arbejde i hele stiftet.

Formålet med turen var at få et større kendskab til Svenka Kyrkan: Hvordan ser det kirkelige miljø ud efter adskillelsen af stat og kirke i 2000? Hvordan ser deres struktur i kirken ud? Hvad er deres erfaringer med de såkaldte "storpastorater"? Hvad er deres erfaringer med menighedsråd, kirkelige handlinger, administration og så videre?

Denne rapport består af deltagernes referater af de enkelte foredrag og kirkebesøg.

Studieturen var arrangeret af en arbejdsgruppe under det mellemkirkelige stiftsudvalg i Aalborg Stift bestående af Lea Hoff, Peter Albæk Noer, Helle Rosenkvist og Lisbeth Solmunde Michelsen.

Fredag den 20. marts 2015

”Domkyrkans roll i staden och i stiftet” – och något om relationsförändringen mellan Kyrkan och staten, v/ Domprovst Karin Burstrand

Referat ved: Henning Thomsen, Mellemkirkeligt Stiftsudvalg

Domprovst Karin Burstrand talte om ”Domkyrkans roll i staden och i stiftet och något om relationsförändringen mellan Kyrkan och staten”.

Mødet foregik i Domkyrkans Forsamlingsbygninge. På døren hang et skilt med teksten: Velkommen til Aalborg.

Vi blev beværtet med Kartoffler og kötbollar, Kaffe og the, boller med smør, ost og marmelade, kanelbullar og havresmåkager. Mødet holdtes efterfølgende inde i nabolokalet, som var indrettet med stol-opstilling.

Karin Burstrand indledte med et ”Velkommen. Jeg taler ikke så godt dansk, men jeg håber I forstår mig. Jeg kommer fra vort nordligste stift og er havnet her som domprovst. Vi har 13 stifter i Sverige og 14 biskopper inkl. ærkebiskoppen, 13 domprovster og 13 domkirker, som den, vi har her uden for døren. Domkirken her er den fjerde på den samme plads. Den er domkirke for 125 forsamlinger (menigheder).

Som domprovst er man kirkeleder for forsamlingen men også biskoppens højre hånd. Man udfører ting på biskoppens opdrag. I Gøteborg er der ét samlet økonomisk fællesskab, der omfatter mange forsamlinger. Det system har vi haft i over 100 år, men det er nu på vej til at ændres.

Der ligger to forslag. Ét går ud på, at Gøteborg bliver ét, meget stort pastorat og således også fortsætter med at have økonomisk fællesskab. Nogen synes det er en god ide, men der er delte meninger. Et andet forslag går på at sammenlægge forsamlinger til ni pastorater, der hver for sig udgør en økonomisk enhed. Stiftstyrelsen tager beslutning i april måned.

Domkirkeforsamlingen deltager i det økonomiske fællesskab, men at være domkirke er noget andet end at være forsamlingskirke, det er også biskoppens kirke og det sted, hvor vi får besøg udefra. Økonomien ser derfor lidt anderledes ud, set herfra.

Domkirken i byen:

Vi stræber efter at holde domkirken åben hver dag. Man skal kunne gå og komme. Men vi klarer ikke at have åbent længere end til halv syv. Så snart vi åbner kommer der mennesker og tænder lys, beder en bøn og sætter sig ned. Der sker meget i det rum. Som sagt er det også biskoppens kirke, dvs. præstevielser og diakonvielser sker der.

Vi er i et samspil mellem byen og kirken, og vi har fx åbent når der er kulturnat. Vi har korsvandring på langfredag, og mange andre aktiviteter. Vi bor i den indre by, og det betyder at vi har en tæt kontakt med livet her. Sker der en katastrofe, er det domkirken, man bruger.

Domkirken er alle menneskers kirke. Alle mennesker kommer ind til byen. De to diakoner har en åben modtagelse om formiddagene. Alle ved, der er åbent, og man kan komme. Vi har gudstjenester flere gange i løbet af ugen, og vi har stiftsmesse for stiftsmedarbejderne. Stiftskancelliet skal ikke blive isoleret i sin egen boble. Man bruger domkirken som sin kirke.

Domkirken er nyligt renoveret og lavet lidt om i det indre, og vi forsøger at have forskellige arrangementer i domkirken. Vi laver tårnvandring hvor man kan komme op i tårnet og se byen.

Før renoveringen var der otte medarbejdere, der havde arbejde i kirkerummet. Jeg vil gerne have alle siddende der. Man møder folk der.

Vi har et godt musikliv. 117 børn og unge synger i vore kor, der har deltagelse af både drenge og piger.

Vi har samtalemøde før aftensgudstjenesterne. Man kan sætte sig i rummet, man skal ikke bestille tid. Man kan bare komme og se om der er nogen. Man skal ikke ringe og bestille.

Udviklingen i dåbstallet:

Det er 60 pct., der bliver døbt. Her inde i byen er der unge familier med børn. Vi har næsten ingen konfirmander. Vi bytter lidt med andre så vi får nogen konfirmationer. Det er typisk unge mennesker med en god økonomi, der bor her for det er dyrt.

Udviklingen hen imod storpastorater:

Kirkemødet overvejer at skabe et økonomisk fællesskab med et pastorat og én kirkeleder i Gøteborg.

Der er i dag 28 pastorater i Gøteborgs økonomiske fællesskab. Tanken er god, at de rige forsamlinger skal hjælpe de fattigere. Visse forsamlinger har flere penge. Vi har fælles ressourcer. Vi har en del fælles arbejde med skoler, hospitaler, universiteter, døve-, politipræst mm.

Men kun at have ét menighedsråd og ét pastorat for hele Gøteborg, det tror jeg ikke på. Hvis man indfører det, hvad så med de enkelte menighedsråd? I givet fald vil der blive lavet en særlig organisation for domprovsten, som jo ikke kan lede gennem 28 forsamlinger. Det er op til det fælles menighedsråd at delegere til den lokale forsamlings menighedsråd. Der bor ca. 520.000 i Gøteborg og nærmeste omegn. Forslaget er beskrevet i en udredning, der hedder "Närhet och samverkan". Alternativt vil der blive 9 pastorater (hvilket betyder en opdeling af økonomien i forhold til den nuværende fælles økonomi).

Når der er en forsamling med egen økonomi: betyder det, at man har bedre styring - der ikke kommer noget uventet udefra. Alle pengene samles centralt og fordeles. Andre forsamlinger får så en del som de kan bruge, ligesom Gøteborg vil få det. Vi har et nationalt udjævningsystem.

Før var kyrkoherden (ledende præst) lederen af menighedsrådsmøderne. Kyrkoherden er den første, men leder ikke. Nu vælges en leder. I Stiftsstyrelsen er biskoppen ledende.

Ændret stat – kirke relation i 2000:

Før betalte vi kirkeskat, men efter 2000 deltes vi fra staten og er en fri kirke. Vi betaler en kirkeafgift. Andre kirker kan nu gøre det samme. Det var en lang proces.

Vi havde folkebogføringen frem til 2001, hvor alle registreringer blev gjort af præsten. Mange har været meget imod og andre har været for. Vi er jo ikke et enhedssamfund som tidligere. Det betyder en forandring af vores identitet som kirke. Vi kan vie mennesker juridisk og behøver ikke gå til borgmesteren. Kirkens opdrag ændredes i konsekvens heraf. Kirken blev tydeligere i dens funktion som kirke og kirken kan blive politisk, når det er nødvendigt.

Før havde biskoppen et arbejdsgiveransvar. Den ordning ville nogen af os gerne have beholdt.

Nu er forsamlingerne helt selvstændige. Biskoppen får mindre og mindre magt. Biskoppen er ikke min chef. Han er kun min biskop. Når man ringer til biskoppen for at klage over en præst kan han intet gøre. Forsamlingerne er helt selvstændige. Hver forsamling skal skrive en forsamlingsinstruktion, hvor det bestemmes hvem der gør hvad og hvem, der beslutter hvad. Biskoppen kan opløse en forsamling, men det kræver jo ganske grove forhold. Det er konsekvenser af ændringerne. Jeg tænker, at man skulle have en kirkeleder, der kan lægge en linje. Men den funktion afskaffedes.

Bl.a. følgende spørgsmål blev stillet:

1. *Er præstens løse forbindelse til provst og biskop ikke en trussel mod forkyndelsesfriheden?*

Jo, som kirkeleder eksponerer man sig. Menighedsrådet spørger, hvad præsten er i gang med. Det er let at påvirke præsten.

2. *Betyder adskillelsen, at der bruges flere penge på administration og mindre til at være kirke for?*

En del af afgiften betales af alle, mens en anden del kun betales af medlemmerne. Begravelsestjenesten gør vi for hele befolkningen, og den del holdes helt for sig selv. Administrationen tror jeg ikke er blevet dyrere. For eksempel arbejder vi her i byen Gøteborg sammen med fire andre forsamlinger. Vi har en fælles booking af kirkelige handlinger. Vi laver også en fælles reception. Vi har mere åbnet nu, og vi arbejder på en fælles økonomiske enhed. Det sparer penge, som kan bruges på kerne virksomhed.

3. *Er det ikke et argument imod opdelingen, at 40 pct. af befolkningen er blevet kirkeløse?*

Dåbsfrekvensen er gået ned, men vielsesfrekvensen går op. Et kritisk punkt for dåbsfrekvensen er 50 pct. Når kirken er fri som et frit trossamfund, er det naturligt at nogen forlader os. Vi vil jo gerne at de, der er med skal ville kirken. Det synes jeg er en naturlig følge i en ny tid. Det er en rigtig udvikling. Vi må arbejde efter det. Vi behøver frivillige kræfter, og det er der mere af nu. Jeg har arbejdet i Svenske kyrkan i Paris, hvor det er godt at kirken behøver folk, og ikke bare køber alt. Den ny struktur er måske anderledes for andre steder. Gøteborg er meget større.

4. *Hvor er hospitalspræsterne organiseret?*

De er organiseret under forsamlingen og det lokale kirkeråd - ikke under biskoppen.

5. *Hvad laver en polispræst?*

Polispræsten er med, når politiet laver intern uddannelse og i diverse religiøse sager.

6. *Du siger, at en konsekvens af adskillelsen har været, at kirken nu kan fungere som politisk aktør. Hvem markerer kirken?*

Det gør hvem som vil!

”Strukturförändringar i Svenska Kyrkan och längtan efter att vara en relevant kyrka” – och erfarenheter i Göteborg av nya församlingsbildningar, v/ Kyrkoherde og Provst Ulf Sjögren

Referat ved: Anders Hummellose, Brønderslev Provsti

Ulf Sjögren arbejder i biskoppens kancelli, har ansvar for biskoppens embedstilsyn, 700 km lang stift

125 forsamlinger og 120 sognepræster mm.

Strukturforandringer er fokuspunkt i dag, bla. økonomi.

Det handler om identitet, Vores kontekst er her og nu – det er udgangspunktet for vores opgave.

Hvordan ser min kontekst ud – vi skal ikke se tilbage – men nu og her, vi må forstå vores samtid, der sker store forandringer i dag.

For 30 år siden var alle med i Svenska Kyrkan, det er vi ikke i dag.

Esajas siger løft jeres øjne og se jer omkring. Hvis vi skal orienterer os frem må vi se os om i nutiden.

Hvor længe kan vi kalde os Svenska Kyrka? Den evangelisk lutherske kirke i Sverige – var bedre, det giver en bedre identitet. Det samme gælder for Danmark.

Betyder navnet noget for integration af nysvensker?

Bedre, mere spændende og relevant at være den lutherske kirke.

Der kommer 100.000 indvandrere hvert år. Det betyder noget for vor kirke, at gå fra majoritets til minoritets kirke.

Over 5 mio. medlemmer, 2 % forlader kirken hvert år. Så der sker hurtige forandringer.

Der er et struktur problem for kirken, folk flytter fra landet til byerne. Der er ingen økonomi i landsognene. Det kræver forandringer, ingen ønsker forsamlings sammenlægninger.

På 10 år er vi gået fra over 300 til 100 forsamlinger i Gøteborg Stift.

Evt. kun 1 forsamling i Gøteborg, med 500.000 medlemmer. På landet skal der være bæredygtige enheder 15.000 – 20.000 medlemmer, de små sogne er fortid.

Man vælger ikke at engagerer sig i forsamlingerne. Mange kirker på landet har ikke gudstjeneste hver søndag. Vi må planlægge vækkelse.

Tro før at tilhøre beliving – not beloing.

Der lukkes kirke, men der åbnes også nye.

Der er sekularisering – men det kan også gå den anden vej – vi må bede om vækkelse.

100 præster i Gøteborg og i alt 400 i alt, i Gøteborg er de mere specialiseret. På landet skal man alt. I forsamlingerne på landet er præsteopgaverne som i dag – meget alsidigt. Men man arbejder i team.

22.000 ansatte i den Svenska Kyrkan.

Kirkeskat er på 1 % i Gøteborg, 2,5 % på landet.

1,5-2 % melder sig ud af kirken om året.

Der sker en stor ændring i landbrugskulturen.

Biskop, præst og diakon er lige stærk, selvom der sker ændringer. Forståelsen er den sammen. Der er ingen myndighedsforståelse mere.

Præsten og diakonen er under biskoppen.

Synes vi er mere Kristus centeret i dag end for 30 år siden, måske ikke på alle punkter! Ser ikke en indre sekularisering end for 30 år siden. Stor frimodighed i troen i dag.

De store forandringer kan være svært for de små sogne, men nogle tage godt imod det.

Hvad er det vigtigst ved at være kirke – det er vel ikke at være svensk eller dansk?

”Den svenske kirke set med danske øjne” v/ Redaktør i Den danske Præsteforening Jacob Brønnum

Referat ved: Ulla Kürstein Jensen, Budolfi Provsti

Foredraget var nærmest et causeri, hvori nogle af ordene på en udleveret ordliste ofte blev brugt som stikord. Disse stikord havde hver især på en eller anden måde noget at gøre med svenskere set med danske øjne men ikke nødvendigvis med den svenske kirke. Lad mig begynde med at anføre de ord med tilhørende kommentarer, der umiddelbart havde noget med kirken at gøre.

Frikirkerne – har en langt større plads i kirkelivet i Sverige end i Danmark.

Den svenske kirke er mere katolsk end den danske – som eksempel fortaltes, at dåbslys bruges mere og måske på en anden måde end i Danmark.

Folkehøjskolen er i Sverige den største udbyder af kultur – i Danmark er det kirken.

Forkyndelseskrise - tales der om - også i Sverige

Kirken i Sverige anvendes ikke som identitetsmarkør, som den gør i Danmark

Menighedsråd vælges i Sverige efter politiske partier ikke efter religiøs indstilling som i Danmark. Dette giver ofte nedlæggelse af præsteboliger og dermed ”8 – 16”-præster (det er dermed ikke mere et kald men kun et arbejde, et job, at være præst).

NPM, New Public Management, kan føre til, at ”Systemet koloniserer livsverdenen” – og kirken er kun livsverdenen.

Der spares ikke så hårdt i det offentlige i Sverige som i Danmark.

Diakonerne udnyttes fint i den svenske kirke. De tager nogle opgaver, som ikke nødvendigvis skal tages af præsterne.

Nu går jeg over til at fortælle om de ord, der ikke nødvendigvis har med kirken at gøre.

Allsvenskan – superliga - Fodbold - er i Sverige en familiebegivenhed – ingen råben og skrigen – i Sverige er man forpligtet over for alle, der er til stede.

Askersund – landsbykirke og bykirke i samme by – hvem kom hvor?

Bernadotte – der findes en gammel borg i Örebro, hvor en Bernadotte blev valgt til svensk konge. Det tyder på, at svenskerne er mere liberale over for udlændinge end danskere.

Danske fodboldfædre kalder alle "farvede" nedsættende for "sorte".

Berwald Hallen – der er flere store svenske end danske symfonikere

Bær – Svenskerne har nærmere kontakt med naturen end danskerne – f.eks. spiller bær en meget stor rolle i det svenske forår.

Lys i skoven - Svenskerne har også langt mere kontakt med naturen om vinteren end danskerne. De dyrker vintersport.

Svenskerne rydder op på en anden måde end danskerne.

De røde svenske huse er malet med maling med olie.

Sverige har flere større byer end Danmark.

Gøteborg har flere større pladser end man ser i Danmark.

Folkhemmet – Sverige som et udtryk for hjem med nationalisme og socialisme.

Indvandrerdebatten – danskerne siger: "I Sverige tør de ikke tage indvandrerdebatten" – jo, men den foregår mere lavmælt der end i Danmark.

Koloni-nation – Danmark har aldrig glemt, at det har været en kolonimagt.

Kræmmermentalitet – findes i Danmark men ikke i Sverige.

Lejligheder – de små svenske lejligheder, bygget til at huse alle dem, der indvandrede fra land til by, er langt bedre indrettet end tilsvarende danske. De har altaner, indbyggede skabe og mere plads.

Lørdag den 21. marts 2015

"At være dansk søndaskirke i Sverige" v/ koloni- og sømandspræst i Göteborg Jørgen Holm

Referat ved: Pia Merete Ploug Kirkegaard, Budolfi Provsti

Præst Jørgen Holm bød os velkommen i døråbningen til et fint hvidt hus i et pænere villakvarter i Göteborgs forstad. Huset rummer Den Danske Kirke.

I 1953 blev den danske kirke i Sverige grundlagt.

Tidligere var der også kirkesøgende danskere i byen, men ingen fast menighed.

Danskere der kom til Göteborg, kom massivt i perioden 1950-1970. De kom på grund af arbejdsmuligheder.

Der har været dansk kirke to forskellige steder i byen, men i 1984 fik den danske kirke til huse i den fine hvide villa i et pænere forstads-kvarter. Huset rummer en kirkesal med kælder som er i brug, samt en lejlighed ovenpå hvor præstefamilien bor. Selve kirkesalen kan laves om efter behov så den fungerer som en forsamlings-sal alt efter behov. Jørgen Holm fungerer dertil også som sømandspræst. Han besøger ugentligt de danske skibe der lægger til kaj i Göteborgs industrihavn. Sømandene har ikke mulighed for at gå i land. Derfor besøger Jørgen skibene ved frokosttid, hvor der er anledning til at få en snak sammen mens man spiser. Præsten er altid meget velkommen på skibene. Præsten holder ikke gudstjeneste ombord på skibene men yder sjælesorg.

Der er gudstjeneste i Den Danske Kirke hver søndag kl. 11.00 i kirken og bagefter frokost med fællessang – både danske og svenske sange. Der deltager et sted mellem 25-35 mennesker. Der er 181 indskrevne medlemmer i menigheden og ca. 5000 danskere bor i Göteborg eller området omkring Göteborg.

Præsten har ganske få kirkelige handlinger. En enkelt dåb om året. En lille håndfuld konfirmander, dertil også konfirmander som kommer meget længere væk fra end Göteborg. Der afholdes også begravelser fra kirken - en halv snes om året og kirken arbejder i øjeblikket på at få en lille tilbygning med en elevator, som gør det muligt at

få kisterne lettere ind og ud af kirkerummet/forsamlings-salen.

DSUK betaler præstens løn. Den Danske forening, som ikke umiddelbart har noget med kirken at gøre, benytter også kirkens lokalitet i byen. Kirken fungerer også som et dansk sted hvor man kan læse en dansk avis eller få et måltid dansk mad.

Præsten er ansat til at tage hånd om alt i kirken - lige fra kirkelige handlinger, sygebesøg som til at skifte en pære i huset og lave mad. Præstens familie er dybt involveret. Præstens kone fungerer således også som organist i kirken. Hun spillede til salmerne under vores andagt, da vi var på besøg og indimellem salmesangen var hun i køkkenet og rørte i gryderne!

Der er mange studerende danskere i byen og mange der er ansat i virksomheder over en kortere årrække. Der er ikke så mange danskere der migrerer.

Nogle af de traditionelle ting som er populære ved kirken er Sct. Hans, jul, fastelavn. Her kommer der mange unge med deres børn. Også den årlige bazar er yderst populær og dertil en væsentlig indtægtskilde til kirken. Her sælges smørrebrød i lange baner. Den danske konsul kommer og åbner bazaren.

Kirken får dog også tilskud fra staten og den svenske kirke.

Svend Larsen på 89 år hilste os også velkommen. Svend kommer oprindeligt fra Gistrup nær Aalborg men kom til Gøteborg som ung for at arbejde og har arbejdet i den danske kirke i 40 år – som frivillig og som fastansat. Han kunne fortælle om behovet for danske gudstjenester som har været eksisterende tilbage til 1. verdenskrig hvor besøgspræster har varetaget gudstjenesterne. Siden 1948 har der været (frivillig) besøgstjeneste på sygehuse og i fængsler. Frivillige har i høj grad båret kirken.

I 1953 åbnede Den Danske Kirke og der var der åbent om aftenen mellem kl. 18-22. Her spillede man skak, talte med andre danskere og skrev breve hjem. Kirken leverede brevpapiret! Kirken havde en væsentlig social funktion. Et par dage i ugen var der underholdning i form af foredrag og film. I 1956 blev Svend fastansat som assistent. Arbejdet gik ud på at besøge de danske på skibe, i fængsler og på sygehuse. På den tid havde man også, i DSUK, kredse der forberedte julepakker til de danske skibe.

Kirken har i dag et menighedsråd på 19 medlemmer. Et medlemskab af kirken koster 300,- kr. om året. I kirken foregår i dag børneklub, dameklub, litteraturklub og kirken fungerer dertil som forsamlingshus.

Søndag den 22. marts

Højmesse i Göteborg Domkirke

Referat ved: Niels Lassen, Aalborg Østre Provsti

Der medvirkede et stort kor under ledelse af Michael Sager, organist Mikael Fridén. To præster medvirkede: domprovst Karin Burstrand og præst Jan-Olof Broberg. Desuden var de bibelske læsninger ved lægmænd.

Jeg vil gennemgå højmassen led for led:

1. Forud for gudstjenesten blev vi - i en godt fyldt domkirke - budt velkommen af en lægmænd. Han bragte meddelelser herunder hvad dagens indsamling var. Derpå bad han indgangsbøn.

2. Kokkeringning

3. Procession fra våbenhus bestående af: en korsbærer, to lysbærer, koret, frembæring af nadverens disk, kalk, dåbskande og oblatæske ved de medvirkende præster og lægfolk. Alle de medvirkende gik således ind i en mægtig procession

4. Indgangssalme, nr. 480: *Var hälsad, Herrens moder*

5. Indledningsord ved præsten. Det overordnede budskab var: I en verden, hvor der er meget at frygte og være bange for, er Gud med dig! Derpå fulgte fælles bekendelse af synd: *Jag bekänner inför dig, helige och rättfärdige Gud, att jag har syndat med tankar, ord och gärningar. Jag har inte älskat dig över allting, inte min nästa som mig själv. Genom min synd är jag skyldig till mer ont än jag själv förstår och har del i världens bortvändhet från dig. Därför ber jag om hjälp att se och bryta med mina synder. Förlåt mig för Jesu Kristi skull.*

Derpå fulgte absolution som blev bedt af præsten.

Menigheden bad derpå en takkebøn: *Tack, Gud, för att du möter oss med förlåtelse och ger oss kraft att leva. Amen*

6. Introitussalme, nr. 656: *Visa mig Herre din väg*

7. Kristusråb (kyrie):
Vekselsang mellem kor og menighed

Koret: *Du evigt strålande morgonsol, ge oss mod og kærlighed.*

Menigheden: *Herre, forbarm dig.*

Koret: *Du levende væg til livet, ge oss tro og visdom*

Menigheden: *Kristus, forbarm dig*

Koret: *Du åbn port til salighed, ge oss håb og lykke*

Menigheden: *Herre, forbarm dig*

8. Lovsangen (gloria og laudamus)

Koret: *Ære åt Gud i højden og fred på jorden blandt mennesker som han elsker.*

Menigheden svarede ved at synge salme 21

9. Salutation

Domprovsten messede: *Herren vare med er*

Menigheden sang: *Med dig vare og Herren*

Domprovsten: *Låt oss bedja*

10. Dagens bøn blev bedt af alle: *Gud, som är alltings ursprung, vi tackar dig som utvalt Mria till mor åt världens Frälsare. Fyll oss med din nåd så att vi, liksom hon, säger ja till din heliga vilja. Gennem Jesus Kristus, vår Herre. Amen*

11. Gammeltestamentlig læsning: Esajas 7, 10-14 ved lægmand. Læsningen afsluttedes med ordene: *Så lydar Guds ord.* Alle svarede: *Gud, vi tackar dig.*

12. Korsang

13. Epistellæsning: Romerbrevet 8, 1-4 ved lægmand. Læsningen afsluttedes ligesom foregående læsning med ordene: *Så lydar Guds ord.* Menigheden svarede: *Gud, vi tackar dig.*

14. Gradualsalme nr. 481: *Alle källar spring frem i glädje*

15. Nu gik fire lysbærere sammen med korsbæreren frem i midten af kirken. Evangeliet læstes derfra op. Det afsluttedes med ordene: *Så lyder det heliga evangeliet.* Menigheden svarede: *lovad vare du Kristus og med at synge halleluja fire gange*

16. Domprovsten holdt prædiken fra pult i koret

Hun tog udgangspunkt i Mariaskikkelsen. Og sagde bl.a. Maria er ikke død, det beror på os om hun skal leve, vi kan have et behov som mennesker på at komme ind under hendes beskyttende kappe. Efter to minutters prædiken sang vi salmen *Maria*, som ikke var i salmebogen men på et trykt ark.

Derpå fortsatte prædikenen nu var udgangspunktet dagens navn og begivenhed, Mariæ bebudelse: Mariabebudelse handler om at overlade sig. Det kan lyde som at ville slippe ansvaret for sit liv, men det er ikke det. Maria sagde: ske mig som du har sagt, trods konsekvenserne. Hun troede Gud. Tro og tillid forudsætter, at der er en god Gud, som vil hende det godt. Maria har påvirket os. I Sverige er hun præget af det jordiske. Reformationen ændrede synet på Maria.

Vi må selv bærer beslutningerne, når vi ikke har nogen at spørge til råds, så må tage ansvar og overlade os i tillid til Gud. Det er ikke at Gud fikser alle problemerne, men at være frimodig og regne med at Gud er mig god. Det giver mig kraft, at det ikke beror på mig.

Derpå sammenlignedes Maria og Elisabeth: Den ene var for gammel, den anden for ung, hvad ville folk ikke tro? Men for Gud er intet umuligt. Gud er overraskelsernes Gud.

17. Umiddelbart efter prædikenen fulgte den apostolske trosbekendelse, dog uden forsagelse, som jo er afskaffet i Sverige.

18. Korsang ved koret om Maria

19. Kirkebønnen kaldet for kirkens forbøn: Tog udgangspunkt i Maria som forbillede. Der blev bedt for dåbsbarn ved navnsnævnelse og for en ældre kvinde ved navns nævnelse, derpå stilhed og bøn om hjælp i sorgen for de efterladte. Undervejs sagde menigheden flere gange: *Og møder os med kærlighed.*

20. Salmen nr. 205: *Vila i din väntan*

21. Lovsang, der blev messet af domprovsten: *Upplyft era hjärtar til Gud. Menigheden: Vi upplyfter våra hjärtan. Domprovst: Tacka Gud, vår Herre. Menigheden: Allena Gud är värd vårt tack och lov*

Helligsangen ved menigheden

Nadverbøn som messes mens lys tændes og slukkes og slutter med at blive tændt. Menigheden svarer: *Din död forkunnar vi, Herre, din uppståndelse bekänner vi till dess du kommer åter i härlighet.*

Fadervor i kor

Domprovsten: *Brödet som vi bryter är delaktighet av Kristi kropp. Menigheden: Så är vi, fastän många, en kropp, ty alla får vi del av et och samma bröd*

Fredshilsen ved domprovsten: *Herrens frid vare med er*

Alle: *O du Guds lam*

Selve nadvermåltidet (i programmet oplyses at brødet er glutenfri)

Undervejs sang koret: *Maria gick genom törneskog.*

22. Bøn efter nadveren. Alle: *Herre Jesus Kristus, tack för att du gav oss detta sakrament som et bevis på din kärlek och att du gav dig själv åt oss. Vi tackar dig för att du dog och opstod för oss. Bevara oss i din förlåtelse och frid nu och alltid. Amen*

23. Lovsang, nr. 5 *Nu Tacka Gud*

24. Den aronitiske velsignelse

25. Postludium

26. Domprovst meddeler off. fremvisning af den nyrenoverede kirke og nævner, at der er gæster fra Aalborg stift

27. Domprovsten: *Låt oss gå i frid*

Menigheden: *I vår Herres Jesu Kristi namn*

28. udgangsprocession af de samme, som gik ind i procession mens koret sang *Jubilate Deo*

Gudstjenesten indeholder både højkirkelige elementer som procession blandet med lavkirkelige elementer som lægmandslæsninger. Det var på én gang en højstemt gudstjeneste og en meget nærværende oplevelse at deltage i gudstjenesten. De valgte salmer var alle af nyere dato bortset fra sidste salme, som vi kender i dansk udgave som *Nu takker alle Gud*, DDS 11.

Frokostmøde i Göteborg Domkirke, v/ Præst Jan-Olof Broberg

Referat ved: Harald Dirks, tidl. Budolfi Provsti

Den Svenska Kyrkan er evangelisk- luthersk orienteret og ca. 69 % af befolkningen er medlemmer (kyrkatilhøriga). De enkelte menigheder (forsamlinger) udgør en lokal selvforvaltning, men er samtidig del af et bispedømme(stift) og den landsdækkende Svenska Kyrkan, som har en Ærkebiskop som øverste embedsmand.

Alle kyrkotillhöriga betalar ca. 1 % af deres skattepligtige indkomst i “kirkeskat”, medens samtlige skattepligtige borgere i Sverige betaler et årligt “gebyr” uanset hvilket tilhørsforhold eller mangel på dette, man haver til kirken eller diverse trossamfund.

Midlerne fra den såkaldte kirkeskat kan

variere meget afhængig af indkomstforhold i de enkelte lokalområder (sogne), og derved influere kraftigt på den diakonale funktion, som enhver kirke i et lokalområde gerne vil udøve for at virke som kirke for og blandt de menige mennesker.

Diakoni-udøvelse dvs. udøvelse af omsorg for sit medmenneske er vel udtryk for “en praktisk kristendom”, hvor der handles og ikke kun tales.

Men at handle kræver værktøjer og tid og begge dele er som oftest forbundet med udgifter dvs. diakoni bliver til en omsorg mod betaling. Kirken må således have en voksende skare af betalte medlemmer, der varetager den udadrettede omsorgsfunktion for at kirken kan udøve praktisk kristendom, der “Fænger”.

Kirken skal således træde mere synlig frem, være udfarende – det gælder ikke alene præsten, men også menigheden, der i virkelighed udgør KIRKEN. Disse må udvise omsorg for næsten og naboen – og hvis man er en ærlig kristen – uden betaling.

Diakoni, der hviler på frivillighed og hvor resultatet viser sig i form af en øget frivillighed, må være et tegn på at kirken er på det rette spor.

De tre kirker, der i Gøteborg kunne udvise en måske voksende betydning blandt menigmand, havde vidt forskellige "værktøjer" i brug.

I min optik som studietursdeltager, drejer det sig om Domkyrkan, Skt. Johannes kirken og Bergsjøns Kyrka, der i det følgende vil blive beskrevet gennem de kirkelige aktiviteter, vi blev vidne til, og de redegørelser vi fik af præster, diakoner m.fl. vedrørende kirken, kirkens udformning (bygning), kirkens historie og funktioner i lokalsamfundet.

Domkyrkan

er en centralt beliggende bygning i gule mursten placeret i et grønt område i den indre by (centrum) og fremstår her i sin størrelse som et monumentalt samlingspunkt. De kirkelige og diakonale funktioner kan og bliver i et vist omfang henlagt til GUSTAVIGÅRDEN, en bygning, der ligger over for kirken i Kurkogaten. Det var i sidstnævnte bygning, at der blev givet en orientering om Domkirkens rolle i staden og stiftet samt "Relationsforandringer mellem kirke og stat".

Trods det faktum, at stat og kirke er adskilt i Sverige, blev det understreget, at staten og Domkyrkan er og var tæt forbundet, at alle – såvel troende som ikke troende, stofmisbrugere og subsistensløse,

fattige såvel som rige, svensker som ikke svenskere – alle som har behov for hjælp, kan komme i kirken.

Kirkens renovering – til mange, mange millioner- har gjort, at alt er blevet lysere. Vægge og lofter fremtræder hvide, granitgrå søjler signalisere bæredygtighed blå knæfald og blå tæpper samt en belysning, hvor 2 store "lysringe" op under loftet suppleret med projektører lang ydervæggene,

giver formodentlig menigmand en slags "overjordisk" fornemmelse. Altervæggen domineres af et stort guld kors på en baggrund af "stråler i guld", hvor Kristus er steget ned fra korset og efterladt tornekrone og ligklæde på korset. Denne symbolik skulle iflg. kunstneren pege hen på, at Kristus er steget ned og er iblandt os såvel i dagligdagen, som under gudstjenesten, der for øvrigt forrettes daglig. Til tider står præsten på prædikestolen, men som oftest nede i midtergangen omgivet af sin menighed.

For dem der ønsker at være alene eller sammen med børn og familie er der et glasafdækket rum i sideskibet, hvor der til højre er "Barnets Katedral" med små kirkebænke, en minialtertavle (kopi af kirkens hovedalter) samt en mini-døbefond. Til venstre et "lystændingsafsnit", hvor der på den ene væg er opsat små guldreoler, hvorpå der kan sættes fyrfadslys.

Dåb i kirken henlægges oftest uden for gudstjenesten (højmassen), hvilket var et dilemma for "folkets kirke", idet barnet ikke hermed blev præsenteret for den samlede menighed. Måske ligger forklaringen i det omfattende program, som en "Høgmæssa" omfatter, som vi i øvrigt fik anledning til at overvære om søndagen.

Bergsjöns församling v/ Präst Paul Persson

Referat af: Harald Dirks, tidl. Budolfi Provsti

Svenska Kyrkan i Bergsjøn er kirken, der favner 142 forskellige nationer, mennesker med forskellige kulturer, farver, dufte og måde at tilbede Gud på.

Her mødes mennesker, der tilhører f.eks. den syrisk-ortodokse kirke eller den tyrkisk – ortodokse kirke.

I Bergsjøn kirke oplevede vi mangfoldigheden, og vi fornemmede, at der blev taget vare på denne mangfoldighed.

Menneskene kom fra sognets ensartede, triste betonbyggerier, var hensat i et fremmed landskab (dræbende), en fremmed livsform – og alligevel kom de til kirken og fik lov til at sprede deres livserfaring ud, blive fortrolig med hinandens sprog, kultur, musik og mad. Kirken var åben for alle og kirken gav alle en mulighed for at manifestere sig, som sogne præst Paul Persson udtrykte det.

I kirken virker der en diakon fra Malaysia, i køkkenet en husmor fra Syrien, og fra dette køkken “udsendes “ en eksotisk madduft, så “ de fremmede” kan genkende noget “derhjemmefra”

Kirkens “virksomheds side” er

at betragte ethvert menneske som en unik skabning,

at kirken skaber mødeplads og bygger broer’

at hjælpe mennesker i at blive forankret i et tilhørsforhold,

at være en positiv kraft i det nære sammenhold,

og denne virksomheds side udmøntes i praksis.

Kirken yder sine "basistjenester" i form af dåb, vielse, velsignelse, begravelse, konfirmation etc.

Gudstjenesten begynder kl. 11.00, men megheden kommer ikke på klokkeslet. Nogen dropper ind for at følge hele messen, andre for bare at tænde et lys. Under gudstjenesten forlader søndagsskolebørnene kirkerummet og går ud for at "skabe" et eller andet, der så fremvises eller afsynges ved slutningen af messen. Det hele afrundes med velsignelsen og et postludium med sang og musik.

Kirken serverer ugentlig en "lunch" og i hverdagen er caféen åben ligesom der samles brød og mad ind til videre fordeling ugen igennem.

En gang om ugen samles der om aftenen en række kompetente folk, det være sig læger, tandlæger, jurister etc., der servicerer folk gratis.

Denne servicefunktion er henlagt til kirkens lokaler- og dermed kommer folk ind i kirkebygningen og bliver frotdrolig med "KIRKEN".

Denne funktionsudøvelse har medført en dalende sygdomsfrekvens og dermed en øget tid og overskud til fremadrettet diakoni.

Samarbejdet med andre kirker kunne være mere udbygget, men de mange aktiviteter, der er igangsat bl.a. oprettelsen af en "genbrugsbutiksgang og café-gang, der er sammenbygget med kirken - har medført,- at omfanget af frivillige medhjælpere, der bl.a. skal modtage og sortere samt evt. forbedre genbrugsvarer, der er indleveret også fra områder uden for sognet, er vokset betydeligt – og disse hjælpere plus kunder i butikken, får en naturlig tilgang til kirken- der igen medfører, at kirkens faste personale burde have mere en 24 timer i døgnet for at kunne tage vare på disse.

Det interkirkelige samarbejde begrænses således til, at Bergsjø kirke videregiver sine overordentlige positive erfaringer med kirkens diakonale virksomhed til andre forsamlinger (menigheder).

Mange danske kirker med tilhørende menighedsråd, der står over for nybyggeri eller udvidelse af eksisterende bygninger, kunne lære meget ved at tænke mere fremadrettet. Ethvert byggeprogramudvalg nedsat af menighedsrådet, skal fortælle arkitekten, hvad de ønsker mht. deres kirke. Det er ikke arkitektens opgave at fortælle et menighedsråd, hvad menighedsrådet ønsker.

Mandag den 23. marts 2015

Stadsmissionen v/ Præst Katinka Randin

Referat ved: Inger Bach Hansen, Aalborg Vestre Provsti

Vi blev modtaget af præst Katinka Randin, som fortalte levende, engageret og dedikeret om Stadsmissionens opgaver. Ord som medmenneskelighed, solidaritet, kærlighed og omsorg for de svageste i samfundet blev ofte gentaget i hendes beskrivelse af, hvilke udfordringer Stadsmissionen havde/har.

Stadsmissionen kan som organisation sammenlignes med Kirkens Korshær i Danmark. Stadsmissionen er en fri, selvstændig organisation, som findes i flere større byer i Sverige. I 1989 blev Johanneskyrkan inddraget som mødested og kirke for missionen.

Opgaver:

Katinkas hverdag er optaget af såvel praktisk arbejde som af mange samtaler og frivillige besøg. Hver dag uddeles 500 kg brød. Hver dag kan der for et lille beløb købes lunch, og senere varm mad. Cafeen lukker kl. 16 hver dag. Onsdag aften er suppeaften, fredag aften er der åbent hus med underholdning. Lørdag læses søndagens tekst og søndag er der gudstjeneste kl. 10. En gang om måneden er der altergang. Sjældent er der begravelse.

Alle får hjælp – der spørges ikke om årsagen til behov for hjælp (i modsætning til de offentlige myndigheder, fik vi at vide).

Arbejdet udføres med hjælp fra mange frivillige (incl. læger, sygeplejersker, tandlæger og jurister). Der er ca. 30 møder om ugen, hvor alle former for problemer drøftes. Der er arbejdsgrupper og udvalg, som tager sig af:

- sociale problemer
- alkoholproblemer
- stofproblemer (afsningsklinik)
- de hjemløse (Missionen er både opsøgende og lader hjemløse sove i kirken)

- voldsramte kvinder
- børn og unge under 18 år, som ikke er berettiget til hjælp fra det offentlige
- unge enlige mødre
- familieudvalg
- sommerlejrarrangementer
- førskoleudv. For unge forældre
- fodboldudvalg
- etc. etc.

Og naturligvis er der en genbrugsbutik.

Uligheden er vokset meget de sidste 15 år, og ungdomsarbejdsløsheden er meget stor. Understøttelsen er faldet, fx modtog en enlig mor 1260 kr. mdl. i tilskud i år 2000. I dag modtager hun 1288 kr, altså et reallønsfald.

Klienterne/kunderne/ de besøgende er en broget flok. Der er tilflyttere, som flytter fra landet til byerne og har svært ved at finde et sted at bo. Det er immigranter, som endnu ikke har fået de nødvendige papirgodkendelser fra myndighederne, og der for ikke berettiget til offentlig forsørgelse. Og så er der stofmisbrugere, alkoholikere og de hjemløse.

Den formaliserede hjælp er ofte bureaukratisk og vanskelig at forstå for udlændinge. Her i Johanneskirken oplever de et frirum, hvor de kan være, hvor de kan få hjælp, og hvor de kan få mad. Der er omkring 175 – 250 besøgende hver dag.

Økonomi:

Stadsmissionens budget er på 7 mill. kr.

Hvert år søges der midler fra Kirkesamfundet. Derudover modtager de penge fra Domkirken, St. Lukasstiftelsen, Den finske Kirke samt en lang række af kirkelige organisationer. Desuden yder mange private og virksomheder bidrag til arbejdet. Gøteborg er en velhavende by, og bidragene er mange.

Der uddeles hvert år 5 millioner kr. til de fattige.

Samarbejde med andre:

De forskellige organisationer arbejder meget sammen og hjælper hinanden. Det er problemfyldt at samarbejde med myndighederne, da det virker (og er) bureaukratisk. Katinka gjorde i den

sammenhæng opmærksom på, at Stadsmissionen skulle være selvkritisk og forsøge at undgå selv at blive for bureaukratisk.

Stadsmissionen har en viden og erfaring, som andre kan trække på – også det offentlige. Kirken har en beroligende virkning på de besøgende. Atmosfæren inviterer dertil. Der er en åben telefonlinje om natten, som passes af frivillige.

Når Stadsmissionen udtaler sig, har det en vis vægt, og de bliver hørt.

MEN røsten kan godt blive stærkere, især for de hjemløse. Der er behov for andre løsninger og andre samarbejdsformer.

Fremtiden:

Den igangværende strukturdebat for Gøteborg Kirkesamfund (?) betyder, at mange er bange for fremtiden. Der træffes beslutning til april og i maj skal strukturen være på plads. Det indebærer, at man er bange for at bruge penge og bange for at ansætte. Håbet er, at der fortsat bevilges tilstrækkelige resurser.

Katinka mener, at kirken skal fortælle om verdenen meget mere, om hvad den gør, frem for at diskutere indbyrdes. Kirken skal være synlig, skal hjælpe de svage og fattige, være der, hvor menneskene er.

Historie:

Johanneskirken blev bygget i 1866 af skotske og engelske handelsfolk. På det tidspunkt lå den uden for byen i et område med mange bordeller og kroer, og mange finner og søfolk holdt til her. Der var ingen menighed. Den fungerede som kirke for søfolk og handelsfolk. I en periode stod den tom, men fra 1989 blev den base for Stadsmissionen.

I dag er kirkerummet delt op i en cafe i den ene ende og kirkerum i den anden. Bygningen ligger meget højt og er en smuk kirke udvendig og indvendig, men naturligvis præget af, at den bruges meget.

Lundby Forsamlingen, v/ Kyrkoherde Kristian Lillö

Referat ved: Bruce Steuer, Frederikshavn Provsti

Ideen og konsekvenserne ved storpastorater samt om konceptet med drop-in dåb og drop-in-vielser.

Eftermiddagskaffe undervejs. Adr. Lundbygatan 2, Göteborg

Kristian Lillö startede med at sige at han ikke kan svare på alle spørgsmål, men vil prøve så godt som muligt.

I 2008-9 vidste man, at en pastoral regulering var på vej og den kom i 2009 også i Lundby. Lundby forsamlingen dannedes i 2010. Der findes mange firmaer og uddannelses steder i pastoratet. Tidligere var området præget af den tunge industri og sild oparbejdnings industri.

I 2010 kom to kommunikatører med blandt de ansatte i storpastoratet. De fandt på en ny slogan "Tilsammens är vi mycket mere!" I den anledning blev tre ulige församlingar til et. De kunne meget mere end de kunne hver for sig. Derfor udgiver de nu et blad med samfunds aktuelle emner.

I 1995 byggedes Lundby NYA KYRKA . I området bygges der efterhånden og til stadighed mange etage boliger. Man bygger stort set ikke parcelhuse i området. I de områder med højhuse og mange ikke-medlemmer og "fremmede" gøres der diverse tiltag, som for eksempel genbrugsbutikker og særlige gudstjenester. Hver centrum (by?) har en kirke og i kirken er gudstjenesten centrum.

Der bor 47000 mennesker i pastoratet. Cirka 30000 af dem pendler til Göteborg hver dag. I kirken er der 65 ansatte og deriblandt 2 økonomer og 2 kommunikatør. Cirka 50% af beboerne i storpastoratet er medlemmer.

Måske er styring det sværeste, men når det lykkes, er det uhyrlig stærkt. Der er fem distrikter. De er meget forskellige.

Kan frivillighed opretholdes? KL svarer: Idet vi har forsamlings kirker lokalt, kan engagementet fastholdes. Man er "lokalt religiøs".

Andre spørgsmål der blev stillet

Beslutninger er vel taget langt fra folket? Er det godt? Er de enkelte distrikters ønske tilsidesat af helheden?

Svar: Menighedsrådet har folk fra alle distrikter, så den er repræsentativ, men der må altid prioriteres. Alle er interesseret i, at det fungerer for Göteborgs bedste? Det er dog ikke sikkert, man får pengene, bare fordi man kommer med et eller andet ønske.

Hvorfor fungerer det tilsyneladende her med et stort pastorat?

Nogle af grundene kunne være:

1. At præsten samles med de andre en gang hver 14 dage.
2. Nogle af funktionerne er overordnet og ikke forbundet til den enkelte distrikt.
3. Kirkerådet har også en åndelig dimension. De taler om dåb og andre sager, som f. eks. konfirmation, der er en fælles opgave.
4. De benytter sig af specialister: to økonomer, to kommunikatorer og der er én præst, der udelukkende arbejder med konfirmand undervisning. Der er cirka 60 konfirmander i alt i hele området.

I Sverige har unge i 1900 tallet fået snus og lov til at danse i f. m. konfirmation. Der var en præstegårds kultur dengang. I 60'erne blev der ungdoms sekretærer osv., der vandt frem. Det har været de sidste 15 år sådan, at dem, der **har været** konfirmander, hjælper til og viser vej for dem, der **er** konfirmander. Konfirmand-lærere koncentrerer sig mere nu om det, der skaber kirke.

Der er også sorg grupper "efterlevendes grupper – samtale grupper" sorgbearbejdning.

Der blev spurgt til voksne konfirmationer. KL svarede, at der kun har været to voksen konfirmander,

han kendte til. Antal af konfirmander er ellers faldende.

Hvis man ikke er medlem af Svenska Kyrkan, kan man give sig til kende som tilhørende en anden kirke eller religion. Borgelig dåb og begravelse antal stiger og nu holder folk sommetider ikke engang begravelse, men kører direkte fra sygehuset til begravelses pladsen. Nu kan man skræmme folk med læger, for det er på sygehuset, man dør. Før brugte man præster som forskrækkelses middel, for det var dem, der holdt begravelsen.

Hvad laver kommunikatorerne? Her fik jeg ikke helt fat i svaret, men de laver vel bl.a. slogans, står for pastoratets to hjemmesider og deres fine blad. Derudover ????

KL: Der kommer snart 2000 nye dyre boliger i området. Dvs. cirka 6000 personer i den nye boligområde. Kirken gør, hvad den kan for at nå dem. De forsøger at yde hjælp på alle fronter, så godt som muligt. De har to hjemmesider. De har nogle kompetente børnemedarbejdere. Konfirmand arbejde er overordnet ligesom det internationale arbejde.

KL fortalte om drop-in-dåb. Familie forhold bliver efterhånden mere og mere kompliceret. Derfor vil kirken give folk en mulighed for at blive døbt uden for gudstjenestetider. Kun 50% af medlemmerne får deres børn døbt. Dåb kan finde sted på hverdage og også lørdag eftermiddag. I byerne bliver flere og flere døbt uden for almindelig gudstjenestetider. Det er anderledes på

landet, hvor mange dåb stadig finder sted i forbindelse med gudstjenesten. Næsten ingen bliver døbt med drop-in-dåb, men det giver folk noget at tale om. Det bliver et samtale emne. Dåbens indhold kan blive drøftet.

KL sagde, at Den Svenske Kirke ikke er fri. Reglerne for den er meget strengere end for andre kirkesamfund. Svenska Kyrkan skal for eks. findes på alle svenska territorier. Der er også blevet bestemt at begravelses priser skal være ens over hele landet og Den Svenska Kyrkan står for begravelses væsen og i det ærinde får penge fra staten til opgaven, der er forbundet med en del krav.

Er der kønsforskel i udmeldelser af Svenska Kyrkan? KL svarer: Kultur og religion hører kvinder til. Det går de mere op i.

Har I en skilsmisse ritual i kirken? KL: Ja, men den bruges næsten aldrig. Man bliver enig om at opføre sig ordentligt, selv om man går fra hinanden.

Kirken fremtræder lokalt i forsamlingen. Lokal styrelser er de vigtigste. Der findes en kirke i hver distrikt i pastoratet.

Svenska Kyrkan er en Ev. Luth. Kirke. Derfor kom der biskopper i sin tid for bl.a. at sikre, at præster bliver uddannet. Siden blev stifter udviklet for at holde styr på at forholdene er i orden. Præster og biskopper har ikke stemmeret angående, hvem der vælges ind i stiftsrådene, men kan til gengæld blive valgt ind i stiftsrådene.

Undervejs fik vi kaffe og snegle.